

Profesionální výuka hliněných omítek dnes

Doc. Ing. Ivana ŽABIČKOVÁ, CSc.
VUT v Brně, Fakulta architektury

Hliněné omítky – jejich návrh, konstrukce i provádění – si našly cestu do naší země mezi prvními v oboru hliněného stavitelství. Je to primárně hliněný materiál a jeho příznivé vlastnosti na zdraví člověka, které lákají člověka k jeho užití v interiérech domů, kde pobýváme značnou část svého života, druhotně pak široká možnost jejich ztvárnění.

Používají se nejen při rekonstrukci staveb hliněných stávajících, ale především u staveb nových, kde je možné jejich nanášení prakticky na každý povrch, ať už zděný z pálených cihel nebo betonový. Vhodné jsou obzvláště do panelových staveb, kde dokážou zlepšit kvalitu vnitřního prostředí.

Hliněné omítky mohou mít vlastnosti proměnlivé podle jejich složení, čímž se liší od ostatních materiálů. Standardně se chovají omítky vyrobené průmyslově, dodávané na stavby pytlované, a to v malých množstvích po desítkách kg nebo v pytlích o objemu 1 m³. Hliněný materiál je v těchto omítkách doplněn pískem, aby se zabránilo vytváření smršťovacích trhlin. Písek ovšem oslabuje příznivé působení omítek pro zajištění stálého tepelně vlhkostního vnitřního prostředí, a omítky tak částečně ztrácejí část svých předností.

Někteří dávají přednost přípravě hliněného omítkového materiálu z hlíny, kterou získají na staveništi nebo v jeho blízkosti. Výsledek závisí na jejich odborné přípravě. A zde jsme u jádra věci. Odborné vyučování o výrobě, navrhování nebo provádění hliněných omítek na žádném stupni našeho vzdělávacího systému neexistuje. Dokonce neexistuje ani profese k tomu způsobit. Oficiálně existuje zedník nebo štukatér, ale ne pro hliněné materiály.

V rámci evropského mezinárodního projektu HLINARCH, který byl zaměřen na převedení německého výukového systému v oboru hliněných omítek do několika dalších evropských zemí, byl získán výborný výukový materiál. Žádost o akreditaci, kterou podalo Sdružení hliněného stavitelství, o.s., na MŠMT ČR, byla však zamítnuta především pro neexistenci profese určené k výrobě a omítání hliněných omítek.

Je škoda, že se tak odsuzují potenciální zájemci k výrobě a provádění omítek způsobem pokus – omyl. Po dobu, než se dosáhne oficiální možnosti pořádat akreditované kurzy, bude SHS, o.s., pořádat kurzy

neakreditované (program je umístěn na webu www.hlina.info), které budou odstupňovány podle potřeb a schopností jednotlivých účastníků. Jiné znalosti bude potřebovat prostý omítkář, který bude provádět nahazování stěn hrubou a jemnou omítkou, jiné znalosti designér, který bude navrhovat a provádět omítky dekorativní, a jiné potenciální výrobce nebo dodavatel hliněných materiálů. Mistr na stavbě využije více teoretických znalostí, projektant nepotřebuje řemeslnou zručnost.

Proto byla výuka rozčleněna v první fázi na 6 částí, které budou vyučovány samostatně, a úkolem je položit tak základ systematické výuce, ne pouze namazat hlínu na slámu či jiný materiál stěny. Kurzy budou prováděny podle výukových materiálů získaných v rámci projektu HLINARCH, bude se vyučovat teorie i praktické zvládnutí. Výukové materiály budou doplňovány průběžně na aktuální stav oboru.

1. Kurz nazvaný Výroba hrubých omítek

bude věnován přípravě hliněné hrubé malty z lokálních zdrojů a z pytlovaných směsí. Účastníci budou seznámeni s jednotlivými složkami malty, jejich vlastnostmi v závislosti na druhu a množství, naučí se provádět testy pro zjištění poměru mísení s pískem a organickými přísadami, poznají různé druhy omítek. Do kurzu si budou moci přivést vlastní hlínu.

2. Kurz nazvaný Nanášení hliněných omítek

se bude zabývat nejenom vlastním nahazováním na stěnu, ale i druhy podkladů a jejich přípravě tak, aby omítka na stěně držela bez ohledu na její materiál. Budou řešeny styky různých podkladů i různých povrchů, část bude věnována přídržnosti omítky k podkladu a možnostem jejího zlepšení.

3. Kurz nazvaný Ochrana povrchu, poruchy, oprava poruch

bude zaměřen, jak sám název napovídá, na kvalitu povrchů, druhy poruch a možnosti jejich opravy, účastníci se též dozvědí, jakým způsobem lze kvalitu povrchu změnit.

4. Kurz je nazván Vnitřní omítky, návrh interiéru, barevné omítky.

Účastníci kurzu se v něm budou učit ne pouze řemeslnému zvládnutí omítání, ale kurz bude obsahovat i výuku spojenou s působením světla a barev a jejich vlivem na člověka. Od účastníků tohoto kurzu se očekává vybavení jistými výtvarnými vlohami, zároveň se předpokládá při užití vlastních pigmentů, že to budou pigmenty přírodního původu.

Součástí projektu HLINARCH byl workshop, který proběhl v Hostimi

5. Kurz nazvaný Dekorativní omítky, sgrafito, modelování

bude rovněž vyžadovat vyšší stupeň nadání pro navrhování, ostatní se naučí řemeslně provádět jednotlivé techniky podle přinesených návrhů. Vývoj dekorativních omítek jde rychle kupředu, proto budou do kurzu zařazovány i techniky v původním materiálu neobsažené.

6. Kurz s názvem Marketing, trh, cena, prodej

představuje výuku marketingových zásad, jejichž dodržování v praktickém životě pomůže účastníkům k úspěšnému podnikání v daném oboru. Je to kurz zvláště důležitý v našem prostředí, kde se rozumná ekonomika v každodenním životě dostává mezi běžné občany mnohdy s obtížemi proto, že je podceňovaná.

Pro další rozvoj oboru hliněného stavitelství je třeba vytvoření podobné výuky pro další konstrukční prvky a konstrukce, jako je provádění hliněných stěn zděných, dusaných, provádění hliněných podlah a další. Pro navrhování chybí celá paleta norem určených pro hliněné materiály, které se zatím nouzově posuzují podle norem materiálů a prvků podobných, které však mají vlastnosti a chování odlišné, a proto je nelze plně využít.